

ÜNİVERSİTE SINAVLARINDAKİ COĞRAFYA SORULARININ DAĞILIMI İLE LİSELERDEKİ COĞRAFYA PROGRAMININ DERS SAAT SAYILARININ VE AĞIRLIKLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Yard. Doç. Dr. Ali ÖZEL*

ÖZET

1992-2001 yılları arasında ÖSS'de çıkan coğrafya sorularını inceledikten sonra gördük ki; coğrafya dersine ait bütün konulardan soru gelmiş, belirli yıllarda bazı konulara yüklenilmiş, ağırlıklı olarak iklim, ekonomik coğrafya, nüfus ve yerleşme ile Türkiye coğrafyası konularından sorular sorulmuştur. Fakat liselerdeki programı incelediğimizde ise bu konulara gerekli ağırlığın verilmediği ve dengesiz olduğu gözlenmiştir.

SUMMARY

After we have searched geography questions asked between 1992-2001, we've seen that all the subjects were asked. In some certain years some subjects such as climatic, economic geograpy, pollution and Turkey Geograpy have been asked. But we see that some important topics haven't been asked sufficiently w hen we search geography the curriculum in lycees.

1. GİRİŞ

Bu çalışmamızda, milyonlarca gencimizi ve ailelerini yakından ilgilendiren bir konuya değinmeye ve bir nebze de olsa ilgililere yol göstermeye çalışacağız.

Üniversite imtihanında sorulan coğrafya sorularının dağılımı ile liselerde gösterilen coğrafya derslerinin ders saat sayılarının ağırlıklarının karşılaştırılmasını ortaya koymaya çalışacağız. Şu anda liselerde uygulanmakta olan yıllık ders planları, 1992 yılında yürürlüğe girdiğinden^{1***} Üniversite sınavlarındaki soruları 1992 den itibaren inceleyeceğiz. 1998 yılından itibaren de tek aşamalı ÖSS imtihanı yapıldığından, ÖSS sorularını incelemeyi uygun gördük.

Dünyadaki bazı ülkelerde üniversiteye öğrenci almanın nasıl

* Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Kütahya.

¹ Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanıp 1992-2366-2458 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır.

yapıldığını ve Türkiye’de üniversiteye öğrenci almanın geçmişten günümüze kadar nasıl bir gelişme gösterdiğine de bir göz atacağız.

2. Türkiye’de Üniversiteye Giriş

Sınavlarının Tarihçesi

1926-1935 yılları arasında Türkiye’de üniversitelere kapasitenin altında öğrenci müracaat ettiğinden sınava gerek görülmemiştir. 1936-1954 yılları arasında “Lise bitirme ve devlet olgunluk sınavı” ile üniversitelere öğrenci yerleştirilmiştir. 1955-1968 yılları arasında lise bitirme ve devlet olgunluk sınavı birleştirilerek öğrenci alınmıştır.²

1964 yılında bazı üniversiteler birleşerek merkezi sınav yapmak istemişler ve “üniversitelerarası giriş imtihanı” adı verilen (Ü.G.İ) sınavını organize etmişlerdir. 1974 yılına kadar İstanbul Üniversitesinin organizasyonunda devam eden UGİ, 1974 yılında yerini sınav hizmetlerini sürdüreceği ayrı bağımsız bir merkezin kurulmasıyla bu merkeze (ÖSYM) devretmiştir. 1974’ten 1981 yılına kadar sınav tek aşamalı ve dört daldan (Genel yetenek-Fen bilimleri Sosyal bilimler-Yabancı dil) sorulan sorularla yapılmıştır. 1981-1998 yılları arasında iki aşamalı (ÖSS-ÖYS) devam eden sistem 1998 yılında yerini tek aşamalı sınav sistemi ÖSS’ye bırakmıştır. Günümüzde de devam etmektedir.

3. Dünyadaki Bazı Ülkelerde Üniversiteye Giriş

ABD’de üniversiteye girişte üç kriter belirlenmiştir.

- Liseden mezuniyet notu,
- SAT ve ACT sınavları,
- Öğretmen ve idarecilerin referans mektupları ölçü alınmaktadır.

Fransa da liseden sonra girilen bakalorya sınavını kazandıktan sonra yapılan “yüksek okullar yarışma sınavı”nın da kazanılması gerekmektedir.

Hollanda’da lise mezuniyet ve 6-7 dersten oluşan bakalorya sınavına göre öğrenci alınmaktadır.

İngiltere’de “genel eğitim sertifikası” sınavlarından en az geçer not almak gereklidir. Yüksek not alanlar burs alarak okurlar. Oxford ve Cambridge gibi üniversiteler kendileri giriş sınavı yaparlar.

² KARAGÖL, T. -1996;

Mısır'da genel orta öğretim sertifikasıyla üniversiteye girilebilir.

Japonya'da üniversiteye girişte; lise öğretimindeki başarı notu, üniversite giriş sınavında yeterli puan ve lise müdürünün referansı etkili olmaktadır. Teknik kolejlere isteyen herkes sınavsız ortaokuldan sonra devam edebilmektedir.

Demek ki birçok ülkede farklıda olsa yüksek öğretime geçiş sınavla yapılmaktadır. Tersine bir durum çok zordur. Çünkü bu bir arz-talep meselesidir. Gelişmiş ülkelerle Türkiye'nin en büyük farkı ise; gelişmiş ülkelerde yarış üniversiteye girmekten ziyade hangi üniversiteye girileceğiyle ilgiliyken, Türkiye'de bu yarış bir üniversiteye giriş yarışıdır. 1,5 milyon civarındaki bir öğrenci kitlesi yaklaşık 200 bin kontenjanı olan üniversitelere girmek için yarışmaktadır.

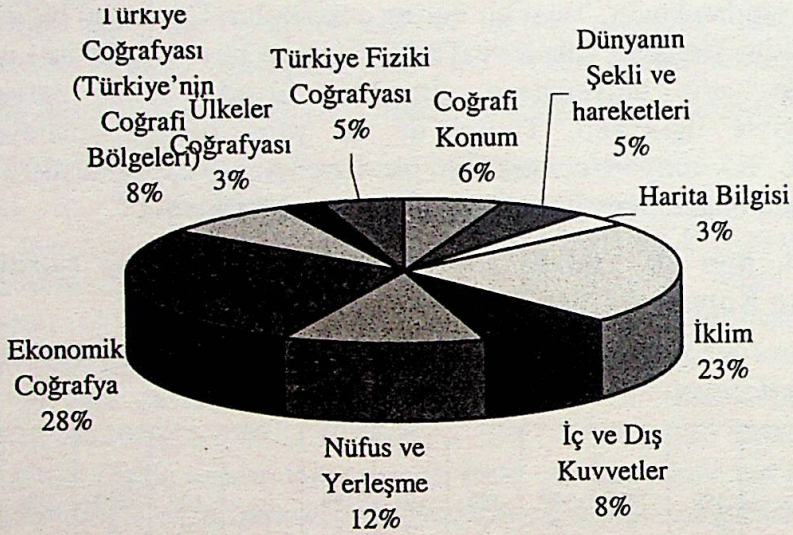
4. Son 10 Yıldaki Üniversite Sınav Coğrafya Soruları ve Bunların Konulara Göre Dağılımı

Tablo 1: 1992-2001 yılları arasında coğrafya konularından ÖSS'de çıkan soruların dağılımı

KONULAR	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	10 yıllık ortalama
Coğrafi Konum	2	1	1	-	-	1	1	1	1	1	0,9
Dünyanın Şekli ve hareketleri	-	-	1	1	1	2	1	-	1	1	0,8
Harita Bilgisi	1	1	1	-	-	-	1	-	1		0,5
İklim	3	6	5	5	3	3	2	3	3	2	3,5
İç ve Dış Kuvvetler	2	-	-	-	2	2	1	2	2	1	1,2
Nüfus ve Yerleşme	1	1	2	1	3	2	1	2	3	2	1,8
Ekonomik Coğrafya	4	2	3	5	4	2	7	5	4	6	4,2
Türkiye Coğrafyası (Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri)	1	3	2	3	-	1	-	1	1	-	1,2
Ülkeler Coğrafyası		1		-	2	1	-	-	-	-	0,4

Türkiye Fiziki Coğrafyası	1	-	-	-	-	1	1	1	-	3	0,7
Toplam	15	15	15	15	15	15	15	15	16	16	15,02

Şekil 1: 1992-2001 yılları arasında ÖSS sınavlarındaki coğrafya konularının yüzdeleri grafiği

1992-2001 yılları arasında ÖSS de çıkan sorular incelendiğinde göze çarpan özellikler şöyledir:

- 1) Coğrafya dersine ait bütün konulardan soru gelmiştir. Sınava hazırlanan bir aday, bütün coğrafya konularına hazırlanmak ve öğrenmek zorundadır.
- 2) Belirli yıllarda bazı konulara ağırlık verilmiştir. Örneğin son yıllardaki ekonomik coğrafya soruları soruların yaklaşık olarak 1/3 üne tekabül etmektedir.
- 3) Daha önceki yıllarda bazen 14 bazen 15 olan soru sayısı 2000 ve 2001 yıllarında 16 olmuştur.
- 4) Ağırlıklı olarak; iklim, ekonomik coğrafya, nüfus ve yerleşme ile Türkiye coğrafyası konularından sorular gelmiştir.

5. Liselerdeki coğrafya programı ve ders saat sayıları

Liselerdeki coğrafya dersinin yıllık ders planlarına bakıldığında; 9. sınıflarda Genel ve Bölgeler Coğrafyası, 10. sınıflarda Ülkeler ve Türkiye Coğrafyası, 11 sınıflarda ise Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyasının işlendiğini görmekteyiz. (Meslek liselerinde sadece 9. sınıflarda coğrafya dersi görülmektedir.) Bu konuların yıllık ders planlarında ders saatleri yönüyle işlenişleri incelendiğinde ise dağılım şöyle olmaktadır.

-Genel ve Bölgeler Coğrafyası = 74 saat

-Ülkeler Coğrafyası = 108 saat

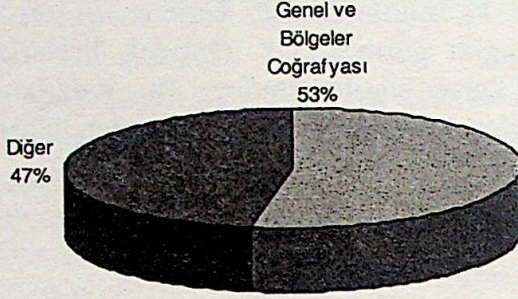
-Türkiye Fiziki Coğrafyası = 68 saat (Eşit Ağırlık), 106 saat
(Sözel)

-Beşeri ve Ekonomik Coğrafya = 114 saat

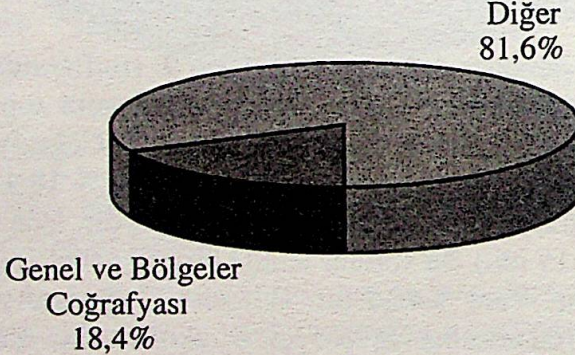
5.1. Genel ve Bölgeler Coğrafyası

Genel ve bölgeler coğrafyası liselerin 9. sınıflarında okutulmakta olup yıllık toplam ders saati 74 saattir. Coğrafyanın toplam ders saat sayısı ise 402 saattir. Yani Genel ve Bölgeler Coğrafyası ders saat toplamı, toplam coğrafya ders saat sayısının sadece % 18,4 ü dür. Son 10 yılda sorulan coğrafya sorularının ortalaması 15,2 dir. (son iki yıl 16 soru soruldu önceden 15 idi.) Bu sorular içinde sadece genel coğrafyanın soru ortalaması 6,9 dir. Yani %45,4 dir. Bölgeler Coğrafyasıyla beraber bu oran 8,1 soru ortalamasına ve %53,3 a çıkmaktadır. Yani liselerdeki Genel ve Bölgeler Coğrafyası ağırlık olarak %18,4 lük bir orana sahipken, üniversitede sorulan coğrafya sorularındaki ağırlığı %53,3 a çıkmaktadır. Genel ve Bölgeler Coğrafyası okuldaki ağırlığından 3 kata yakın daha fazla soru getirmektedir.

Şekil 2: Genel ve Bölgeler Coğrafyasının üniversite sınav sorularındaki yeri grafiği

Şekil 3: Genel ve Bölgeler Coğrafyasının liselerdeki coğrafya dersleri içerisindeki yeri grafiği

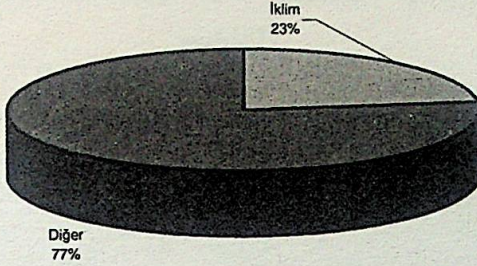

Bu olayı sadece Genel Coğrafya olarak inceleyecek olursak daha vahim bir sonuçla karşılaşmaktayız. Genel Coğrafyanın liselerin yıllık ders planlarındaki saat sayısı 42 saattir. Toplam ders saat sayısındaki oranı sadece %10,4 tür. Üniversite soruları içindeki ağırlığı ise %45,4 dir. Yani üniversite sorularındaki ağırlığı ders saatindeki ağırlığının yaklaşık 4,5 katıdır. Bu da çok vahim bir sonuçtur.

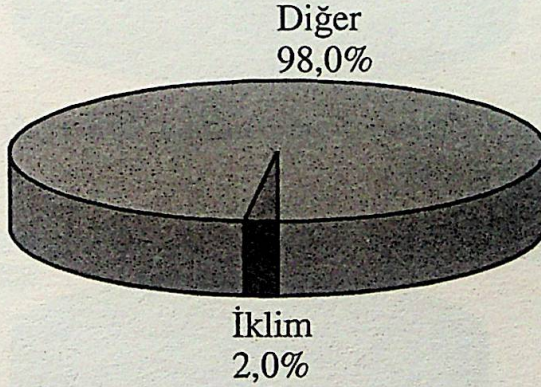
Bu bölümde son olarak Genel Coğrafya konuları içinde olan iklime bakacağız. İklim konusunun toplam ders saat sayısı 8 dir. Yani toplam ders saati içindeki ağırlığı %2 dir. Üniversite sınavlarında 1992-2001 yılları arasında çıkan sorulardaki ağırlık ortalaması ise 3,5 soru, yani toplam sorular içindeki yeri %23 tür. İklim konusunun üniversite

sınavındaki ağırlığı, lise müfredatındaki ağırlığından 11,5 kat daha fazladır. Bu çok daha dikkat çekici bir durumdur.

Şekil 4: İklimin üniversite sınav sorularındaki yeri grafiği

Şekil 5 : İklimin liselerdeki coğrafya dersleri içerisindeki yeri grafiği

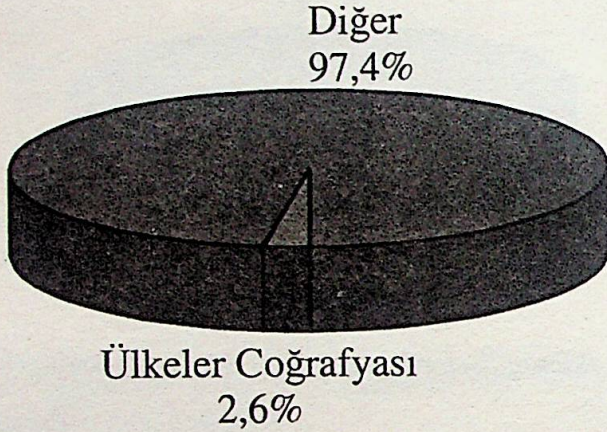

5.2. Ülkeler Coğrafyası

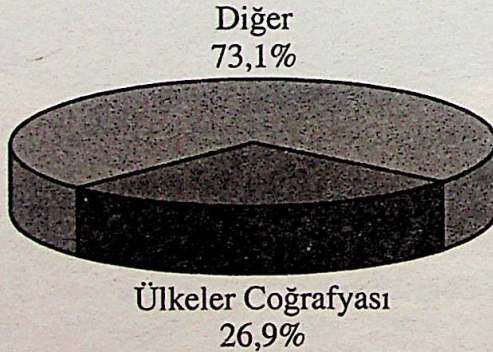
Ülkeler Coğrafyası liselerin 10. sınıflarında okutulmakta olup, yıllık toplam ders saati 108 dir. Coğrafya toplam ders saati içindeki yeri %26,9 dur. Son 10 yılda üniversite sınavında sorulan coğrafya sorularının ortalaması ise 0,4 tür. Yani coğrafya sorularının sadece %2,6 sıdır. Ağırlık olarak bakıldığında Ülkeler Coğrafyasının üniversite soruları içindeki ağırlığı %2,6 iken, liselerde okutulan coğrafya müfredatı

içindeki ders saati olarak ağırlığı % 26.9'dur. Bu sonuca göre ülkeler coğrafyasının ağırlığı, üniversite sorularında 10 kat daha azdır.

Şekil 6 : Ülkeler coğrafyasının üniversite sınav sorularındaki yeri grafiği

Şekil 7 : Ülkeler Coğrafyasının liselerdeki coğrafya dersleri içerisindeki yeri grafiği

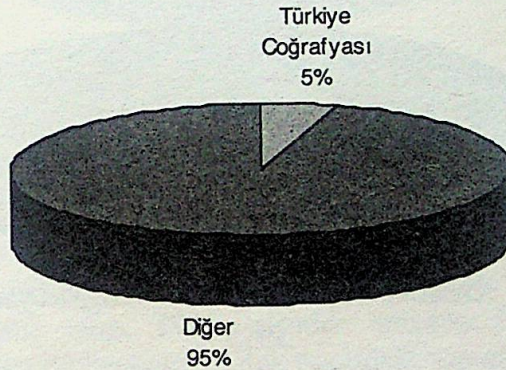

5.3. Türkiye Coğrafyası

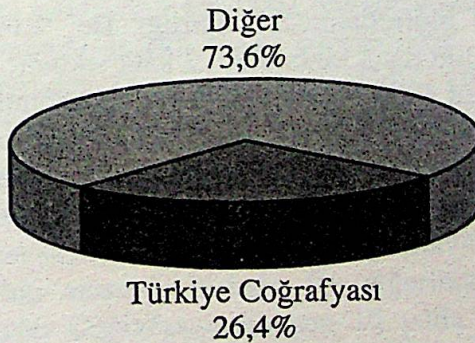
Türkiye coğrafyası da liselerin 10. sınıflarında okutulmaktadır. Yıllık toplam ders saat sayısı eşit ağırlık sınıflarında 68 saat, sözel sınıflarda ise 106 saattir. Türkiye coğrafyasının, coğrafya toplam ders saati içerisindeki yeri eşit ağırlık sınıflarında %16,9 sözel sınıflarda ise % 26,4 tür. Son 10 yıldaki üniversite sınavındaki soru ortalaması 0,7 olup toplam sorular içerisindeki ağırlığı % 4,6 dur. Yine Türkiye

coğrafyasında da liselerdeki ders ağırlığı ile, üniversite giriş sınavındaki ağırlığı arasında sözelerde yaklaşık 6 kattan fazla, eşit ağırlık sınıflarında da yaklaşık 4 kattan fazla fark olduğu görülmektedir. Yani Türkiye coğrafyası üniversite sınav soruları içerisinde gerekli ağırlığı görmemektedir.

Şekil 8 : Türkiye Fiziki Coğrafyasının üniversite sınav sorularındaki yeri grafiği

Şekil 9 : Türkiye Fiziki Coğrafyasının liselerdeki coğrafya dersleri içerisindeki yeri grafiği

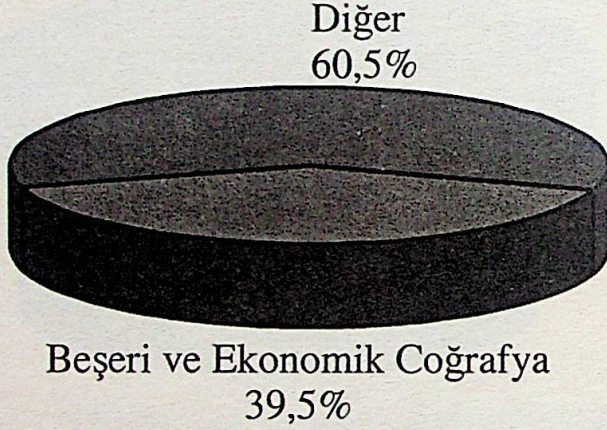

5.4. Beşeri ve Ekonomik Coğrafya

Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası liselerin 11. sınıflarında gösterilmektedir. Yıllık toplam ders saat sayısı 114'tür. Bu

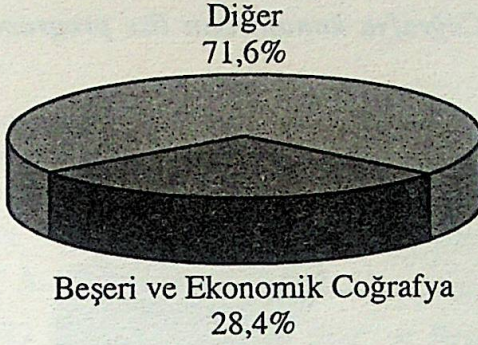
dersin coğrafya ders saat sayısı içerisindeki yeri ise % 28,4'tür. Son 10 yıldaki sorular içerisindeki soru ortalaması 6 olup % 39,5 luk bir yer kaplar. Burada da göze çarpan husus Türkiye ve Ülkeler Coğrafyasının tersine, üniversite soruları içerisindeki ağırlığının daha fazla olmasıdır.

Şekil 10 : Beşeri ve Ekonomik Coğrafyanın üniversite sınav sorularındaki yeri grafiği

Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, liselerde ders sayısı olarak eşit ağırlıklara sahiptir. (Beşeri Coğrafya 57 saat, Ekonomik Coğrafya 57 saat) Halbuki üniversite soruları incelendiğinde, Ekonomik Coğrafyanın soru ortalaması 4,2 olup, toplam sorular içerisinde %27,6 lık bir ağırlığı vardır. Liselerin müfredatındaki ağırlığı ise %14,2 dir. Üniversite sorularındaki ağırlığı daha fazla olup, 2 kata yakındır. Beşeri coğrafyanın liselerdeki ders saat sayısı yönüyle ağırlığı, Ekonomik Coğrafyadaki gibi %27,6 dır. Halbuki üniversite sorularındaki ağırlığı ise sadece %7,9 olup, soru ortalaması 1,2 dir. Yani üniversite soruları içerisinde gerekli ilgiyi görmemektedir.

Şekil 11 : Beşeri ve Ekonomik Coğrafyanın liselerdeki coğrafya dersleri içerisindeki yeri grafiği

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bugün, liselerdeki coğrafya müfredatı 1992 yılından beri uygulanmaktadır. Liselerdeki coğrafya konularının ders saat sayıları ve ağırlıkları incelenmiş olup, 1992 yılından itibaren ÖSS'de sorulan sorulardaki ağırlıkları ile karşılaştırılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

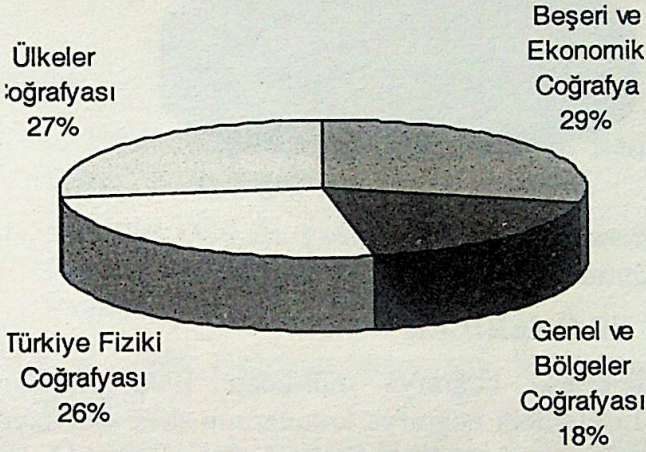
a) Liselerin 9. sınıflarında okutulan Genel ve Bölgeler Coğrafyası ile ÖSS'de sorulan Genel ve Bölgeler Coğrafyası karşılaştırılması yapılmış olup, üniversite sınavındaki soru ağırlığının, lise programındaki ders saat ağırlığından yaklaşık 3 kat fazla olduğu görülmüştür. Yani bu ders; ya lise programında gerekli ilgiyi görmemekte, ya da üniversite sınavlarında gerektiğinden fazla ilgi görmektedir. Öğrenciler mağdur duruma düşmemeleri için, ikisinden birinin düzeltilmesi gerekmektedir.

b) Liselerin 10. sınıflarında okutulmakta olan Türkiye Coğrafyası ve Ülkeler Coğrafyası dersleri de üniversite sınavlarında gerekli ağırlığı alamamakta, ders saat sayıları ile üniversite giriş sınavlarında getirdikleri soru sayısının ağırlığı arasında birinde 10, diğerinde ise 3 kat fark bulunmaktadır. Ülkeler Coğrafyasından son 10 yılda 4 soru gelmiştir. 1993 yılına kadar hiç soru gelmemiştir. Halbuki bu ders liselerde 108 saat okutulmaktadır. Bunun da uygun olacak şekilde düzeltilmesi gerekmektedir.

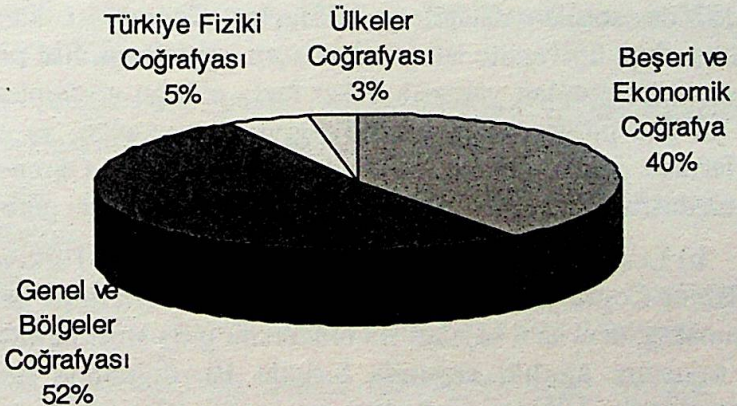
c) Liselerin 11. sınıflarında okutulan Beşeri ve ekonomik Coğrafya derslerinde de aynı problemler görülmüş olup, bu sefer de

Genel ve Bölgeler Coğrafyasında olduğu gibi üniversite sınavında gerektiğinden fazla ilgi görmektedir.

Şekil 12 : Coğrafya konularının lise programlarındaki ağırlık yüzdesi grafiği

Şekil 13 : Coğrafya konularının üniversite sınavlarındaki ağırlık yüzdesi grafiği

Bu maddelerden çıkartacağımız sonuç itibariyle lise coğrafya programını hazırlayanlarla, üniversite coğrafya sorularını hazırlayan kurulların bir araya gelerek lise coğrafya konuların ağırlığı ile, üniversite sınav sorularının ağırlıklarını dengelemeleri gerekmektedir. Aksi takdirde verilen emekler karşılığını bulmayacaktır. Öğrenciler mağdur

olacaklardır. Öğrencilerin sistemlere olan güvenleri kaybolacaktır. Çareyi Özel derslerde ve dersanelerde aramak zorunda kalacaktır.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Y., 1993, "Başlangıcından 1988 Yılına Kadar Türk Eğitim Tarihi" A. Ü. Yayınları.
- BAYKAL, Y., 1989 ÖSS ile Yoklanan Bilgi ve Beceriler, Farklı Okul Tür ve Sınıflarında Ne Ölçüde Kazanılmaktadır. ÖSYM Yayınları, Ankara.
- DOĞANAY, H., 1993, Coğrafya Metodoloji, MEB öğretmen Kitapları, İstanbul.
- DÖKMEN, Ü., 1992, T.C. Yüksek Öğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Kuruluşu, Gelişmesi Çalışmaları, ÖSYM Yayınları, Ankara.
- GÜVENÇ, B., 1992, "Bazı Seçilmiş Ülkelerde Yüksek Öğretime Geçiş." (ÖSYM Yayınları).
- KARAGÜL, T., 1996, "Orta Öğretim Programlarının Yüksek Öğretime Giriş Bakımından İncelenmesi" (Doktora Tezi).
- ÖZEY, R., 1998, Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi, Öz Eğitim Yayınları, İstanbul.
- SEKİN, S., 1998, Lise Coğrafya Ders Kitaplarının Seçiminde Etkili Olan Hususlar, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Öneri Dergisi.
- TOKER, F., 1990, Liselerde Ders Sistemi, ÖSYM Yayınları, Ankara.
- TOKER, F., 1997, Türkiye'de Yükseköğretime Giriş, ÖSYM Yayınları, Ankara.
- M. E. B. Tebliğler Dergisi (Eylül 1992 – 2366, 2488 sayılı).
- 1992 – 2001 ÖSYM Kılavuzları.
- 1992 – 2001 ÖSS Soruları.